

16 juli 2023, 6e zondag van de zomer

1e Schriftlezing: Jesaja 55: 6-13, 2 Schriftlezing: Matteüs 13: 1-9, 18-23

Vincent van Gogh, *De zaaier* (1888)

Gemeente van Christus, Oog in oog staan met het schilderij *De zaaier* van Vincent van Gogh kan een epifaan moment zijn, om maar eens term te gebruiken waar afgelopen week na de woorden van Mark Rutte massaal op gegoogeld werd. In goed Nederlands sprak Rutte over een openbarend moment, een moment waarop het kwartje valt en het opeens ziet. Dat kan je tijdens een kopje koffie overkomen, maar juist ook kunst kan je perspectief verbreden en je blikwereld openbreken, zodat je soms opeens iets ziet of doorziet wat je altijd over het hoofd had gezien.

Vanochtend zien we aan de hand van het schilderij *De Zaaier* details in de Bijbelse gelijkenis van de Zaaier oplichten die we mogelijk nog niet eerder zo scherp hadden gezien. Op het schilderij neemt de grond van de akker het grootste deel van het schilderij in. In een brief aan zijn broer Theo schrijft van Gogh over 'violette aardkluiten'. Van Gogh schildert de omgeploegde aarde die klaar is om bezaaid te worden, met dik opgebrachte blauw-violette en oranje verf. Over die aarde loopt een zaaier, die al zaiend zo het schilderij uit lijkt te lopen. En dan is er natuurlijk die grote fel gele stralende zon die het hele schilderij in een gouden gloed zet. De gelijkenis van de zaaier die Jezus vertelt kan ons misschien wat ongemakkelijk of onrustig maken. Want wanneer God de zaaier is, het zaad het Woord dat Hij spreekt, dan zijn wij in de wereld de akker waarop het zaad valt. De vraag lijkt met name te zijn of het Woord van het koninkrijk van God bij ons in goede aarde valt, opdat het vrucht draagt. Zijn wij met andere woorden goede hoorders van het Woord van God, of kan het Woord bij ons geen wortel schieten, of raakt het verstikt. De vraag is dan: hoe zit dat op ons eigen levensakkertje, zal daar iets te oogsten zijn?

Maar voordat aan de orde komt dat er van alles in en rond ons is wat maakt dat onze akker geen vrucht draagt, wordt eerst benadrukt dat de zaaier ruimhartig zaait. We zien het ook op het schilderij van Van Gogh, de zaaier zaait met een breed armgebaar. Zo worden ook de woorden van het koninkrijk van God niet mondjesmaat, maar overvloedig over ons uitgestort, zo wil de gelijkenis maar zeggen. De gelijkenis wordt ook naar de zaaier genoemd, terwijl de parabel ook heel goed de gelijkenis van de onvruchtbare en vruchtbare grond genoemd had kunnen worden. Maar het is Jezus zelf die de gelijkenis naar de zaaier noemt: 'Hoor en begrijp dan nu de gelijkenis van de zaaier', zegt Hij.

De vertelling zet dus nadrukkelijk in bij de zaaier en bij zijn ruimhartigheid, voordat aan de orde komt hoezeer onvruchtbaar onze grond kan blijken te zijn. In het schilderij is tegelijkertijd bijna alles afgebeeld, wat volgens de gelijkenis kan maken dat het zaaigoed niet tot wasdom kan komen. Wij zien iets van een weg, wij zien vogels klaarstaan om het zaaigoed weg te pikken en bovenal is er natuurlijk die allesverzengende zon. Het sluit aan bij wat de gelijkenis ons vertelt over alles wat kan maken dat onze akker geen vruchtbare aarde is. 'De zorg om het dagelijkse bestaan', zo vertelt de tekst. Daarin kan iedereen zijn eigen zorgen invullen. Zorg om onze gezondheid of die van onze dierbaren, zorg over de toekomst van onszelf of onze kinderen en kleinkinderen.

Zo moeten ook wij misschien erkennen dat onze akker er niet altijd vruchtbaar bijligt, maar dat de akker van onze ziel zo vaak overwoekerd is. Dat ons hoofd zo vol is van alles en nog wat, dagelijkse zorg en beslommeringen, die maken dat er in ons soms weinig ruimte is voor de Bijbelse belofte van liefde en trouw door de dood heen, de boodschap van bevrijding, dat er keer op keer een nieuwe start, een nieuw begin mogelijk is. De woorden klinken wel, maar ze dringen misschien niet altijd tot ons door.

En zo kan deze gelijkenis ons zomaar ook wat mismoedig maken. Maar juist dat lijkt nu net niet de bedoeling van deze parabel. Want in het tweede gedeelte van de lezing legt Jezus de gelijkenis zelf uit en daarin gebeurt iets opvallends. Want waar wij de gelijkenis tot nu toe zo lazen dat wij als hoorders van het Woord vergeleken werden met de toestand van de akkergrond, worden wij in de uitleg van Jezus tevens aangeduid als het zaaisel. Jezus zegt immers: 'Het zaad dat op rotsachtige grond is gezaaid, dat zijn zij die het woord horen...., En: het zaad dat tussen de distels is gezaaid, dat zijn zij die het woord horen..' Wij zijn dus niet alleen hoorders van het Woord, maar ook zelf woorden die worden uitgezaaid. Wij moeten de woorden van het Koninkrijk van God niet alleen horen, maar zelf ook doen, en ze zelf ook spreken. Om zo sprekende getuigen en lichtende tekenen te zijn van het Koninkrijk dat in Jezus Christus nabij gekomen is. Hier kan in eerste instantie onze vertwijfeling misschien juist alleen maar toenemen, want levende getuigen en lichtende tekenen van dat Koninkrijk dat komt, kunnen wij dat wel zijn? Kunnen wij wel aan die verwachting voldoen?

Maar de gelijkenis gaat niet alleen over ons, maar juist ook over de Zoon des Mensen zelf; Jezus Christus, onze Heer. Zoals Willem Barnard dicht, en zoals wij zo meteen zullen zingen,:

Het zaad des goedheid Gods
Het hoge woord, de Heer.
Valt in de voor des doods
Valt in de aarde neer.

Hij stierf om op te staan, en om zo vruchtbaar te zijn. Zoals Jezus het zelf in Johannes 12 zegt: 'Als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het een graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt hij veel vrucht.' Paaswoorden zijn het. Jezus ging de weg van het zaad, van de graankorrel die sterft, maar veel vrucht draagt. Zo weerspiegelt zich in deze gelijkenis iets van de weg van de Zoon des mensen. Juist dat maakt het veelzeggend dat Van Gogh een grote stralende zon schildert die het hele schilderij in een gouden gloed zet. Van Gogh schilderde vaak grote zonnen in zijn schilderijen. Als domineeszoon staat de zon voor hem symbool voor Christus. Zijn licht straalt over de gehele akker. Zo klinkt ook in de gelijkenis dat Jezus ons is voorgegaan. Deze aarde is al goede aarde gebleken, want het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. De aarde is vervuld van goedertierenheid, dicht Barnard. Wij hoeven er niet voor te zorgen dat de aarde nog vervuld wordt van goedertierenheid, nee, ten diepste is zij al vervuld, omdat Jezus met het oog op ons Zijn weg is gegaan. En daarmee staat God in Jezus ervoor garant dat wij goede hoorders en betrouwbare getuigen zullen zijn.

Wij zijn met andere woorden niet aan onszelf overgelaten. Aan ons falen om vruchtbare aarde te zijn. Aan tekortschieten zo vaak in het leven. Want het gaat vanochtend niet zozeer over hoe onvruchtbaar de akker van ons leven kan zijn maar over de ruimhartigheid van de zaaier die ook in ons leven Zijn beloften gestand wil doen. In Jesaja 55 wordt de werking van regen of sneeuw in vier treffende werkwoorden omschreven: neerdalen, doordrenken, bevruchten en gedijen. Water geeft leven; het doordrenkt de aarde, zodat zij vrucht kan dragen. Zo geldt dat ook voor het Woord van God zoals dat in het Bijbels getuigenis is opgetekend, zo lezen we in Jesaja. Zoals de zaaier ruimhartig blijft zaaien; zo blijft God ruimhartig Zijn Woord tot ons spreken; in de Bijbelteksten die we lezen, in gesprekken met mensen die op ons pad komen, in die stille stem in ons die opeens de ruimte kan krijgen, soms tot onze eigen verrassing. Een stem die ons een weg wijst, wanneer we zelf geen weg zien. Om zo onze levensakker te doordrenken met de overvloedigheid van Zijn belofte van liefde en trouw. Zo kunnen wij soms misschien ook zelf bijdragen aan het zaaien van het zaad van belofte, wanneer in onze trouw naar de mensen om ons heen, of in de goede woorden die we spreken in een gesprek met mensen die *ons* op hun pad treffen, iets kan oplichten van de liefde en trouw van God de Vader. Juist dan kan de bodem van onze levensakker vruchtbare bodem blijken te zijn, wanneer we iets delen van wat we hebben ontvangen; van de hoop en verwachting die in ons is.

Op het schilderij is aan de horizon een veld met rijp koren te zien. Dat is waar het op uitloopt. De violette aardkluiten zullen vrucht dragen en veranderen in een geel veld met rijp koren. Zo heeft uiteindelijk alles wat de akker van onze ziel kan overwoekeren, niet het laatste woord. Want is de aarde is al vervuld, van goedertierenheid, omdat Jezus ons is voorgegaan. In Hem mogen wij uitkijken naar een toekomst waarin alles wat ons kan verhinderen om vruchtbare aarde te zijn, definitief overwonnen is. Een toekomst van wuivende gele rijpe koren.

Al Gij die God bemint
en op zijn goedheid wacht,
de oogst ruist in de wind
als psalmen in de nacht¹.

Amen

¹ Lied 650: 7 uit het Liedboek (2013)